

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CHO VAY DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TẠI NGÂN HÀNG TMCP VIỆT NAM THỊNH VƯỢNG - CHI NHÁNH THÁI NGUYÊN

Ngô Thị Thu Mai^{*}, Phạm Thị Thu Hiền

Trường Đại học Kinh tế & Quản trị Kinh doanh - ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Chất lượng cho vay là một chỉ tiêu quan trọng bên cạnh tăng trưởng tín dụng để đánh giá sự phát triển bền vững của một ngân hàng, đặc biệt là cho vay doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEs) – một nhân tố quan trọng và chiếm đa số trong các doanh nghiệp trên cả nước. Tuy nhiên cùng với sự biến động của nền kinh tế, chất lượng cho vay SMEs của NHTM cũng ít nhiều bị ảnh hưởng khiến cho vấn đề nợ xấu trở thành bài toán khó mà yêu cầu tất cả các ngân hàng phải chung sức cùng nhau tìm lời giải đáp. Và ngân hàng Việt Nam Thịnh Vượng Chi nhánh Thái Nguyên cũng nằm trong guồng quay đó. Trong những năm qua, việc mở rộng tín dụng đối với SMEs đã mang lại cho Chi nhánh những kết quả tích cực nhưng bên cạnh đó, chất lượng cho vay của Chi nhánh vẫn đang ở mức báo động khiến cho đây trở thành một vấn đề bức thiết cần phải giải quyết trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: chất lượng cho vay, doanh nghiệp nhỏ và vừa, nợ xấu, VPBank

ĐẶT VẤN ĐỀ

Việt Nam cũng như ở các nước trên toàn thế giới, các doanh nghiệp nhỏ và vừa đang ngày càng khẳng định vai trò của mình với nền kinh tế - xã hội. Theo thống kê, các doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEs) chiếm tới 90% tổng số doanh nghiệp trong cả nước, đóng góp hơn 40% GDP và thu hút được một lực lượng lao động đáng kể, góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tạo nhiều việc làm, khai thác những tiềm năng trong dân cư. Mặc dù vậy, các doanh nghiệp này vẫn phải đối mặt với nhiều khó khăn, vướng mắc cần giải quyết, mà một vấn đề nổi cộm là nguồn vốn để SMEs có thể phát triển. Bên cạnh các nguồn vốn từ dân cư khác như gia đình, bạn bè, có thể thấy nguồn vốn từ ngân hàng đóng vai trò quan trọng trong việc đáp ứng nhu cầu vay vốn của các doanh nghiệp.

Nhận thức được vai trò quan trọng của mình trong việc trở thành cầu nối giúp SMEs tiếp cận được nguồn vốn nhân rộng trong dân cư một cách dễ dàng, ngân hàng thương mại nói chung và VPBank nói riêng luôn đặt mục tiêu tăng trưởng tín dụng đối với SMEs là một trong những mục tiêu chính để phát triển ngân

hàng. Và VPBank - Chi nhánh Thái Nguyên cũng không phải là ngoại lệ. Tuy nhiên, trong bối cảnh hiện nay, nền kinh tế vẫn trong giai đoạn khủng hoảng, các doanh nghiệp hoạt động gặp khó khăn do sự không ổn định của lãi suất thị trường dẫn đến chất lượng cho vay của các NHTM nói chung cũng như VPBank Thái Nguyên bộc lộ những hạn chế nhất định, làm tăng nguy cơ nợ xấu và nợ quá hạn, tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển của Chi nhánh. Xuất phát từ thực tế trên, việc nghiên cứu vấn đề "*Nâng cao chất lượng cho vay tại VPBank Thái nguyên*" thực sự có ý nghĩa lý luận và thực tiễn.

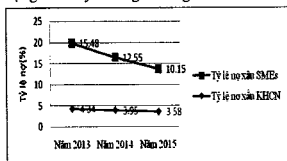
THỰC TRẠNG CHẤT LƯỢNG CHO VAY DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TẠI VP BANK THÁI NGUYÊN GIAI ĐOẠN 2012 - 2015

Các khoản cho vay của ngân hàng có chất lượng tốt khi có hiệu quả sử dụng vốn cao, đảm bảo an toàn đồng thời mang lại một mức lợi nhuận nhất định cho ngân hàng. Để đánh giá chất lượng của một khoản cho vay SMEs, người ta thường dựa trên một số chỉ tiêu như sau:

^{*} Tel: 0977532020

Nợ xấu và tỷ lệ nợ xấu

Nợ xấu và tỷ lệ nợ xấu là chỉ tiêu cơ bản phản ánh rủi ro trong cho vay. Tỷ lệ càng cao cho thấy khả năng ngân hàng bị tổn thất càng lớn (tổn thất do các chi phí phát sinh khi tìm kiếm nguồn thanh toán cho các khoản đến hạn, tổn thất do mất vốn, tổn thất lãi cho vay...). Tỷ lệ nợ xấu tỷ lệ thuận với rủi ro trong cho vay và tỷ lệ nghịch với chất lượng cho vay của ngân hàng.



Biểu đồ 1: Tỷ lệ nợ xấu tại VPBank Thái Nguyên^[2]

(Nguồn: Báo cáo kết quả kinh doanh VPBank Thái Nguyên giai đoạn 2013-2015)

Từ năm 2013 đến năm 2015, tỷ lệ nợ nhóm 1-3 của Chi nhánh trong cho vay SMEs có xu hướng giảm do Chi nhánh luôn thận trọng trong vấn đề cho vay mới và việc đẩy mạnh xử lý những món nợ nằm trong diện quá hạn của Chi nhánh. Tuy nhiên, nợ xấu và tỷ lệ nợ xấu vẫn ở mức rất cao và cao hơn hẳn so với

khách hàng cá nhân cũng như chỉ tiêu kế hoạch đặt ra. Tỷ lệ nợ xấu năm 2015 của SMEs của VPBank Thái Nguyên là 10,15% trong khi tỷ lệ nợ xấu trong cho vay khách hàng cá nhân là 3,58%.

Lãi từ hoạt động cho vay doanh nghiệp nhỏ và vừa

Một khoản vay không thể coi là có chất lượng nếu ngân hàng không thu được cả gốc và lãi như đã ký kết trong hợp đồng tín dụng. Do đó, đây là một chỉ tiêu cũng không kém phần quan trọng trong việc đánh giá chất lượng cho vay của ngân hàng.

Xem xét chỉ tiêu tỷ lệ chênh lệch thu chi lãi từ cho vay SMEs trên dư nợ cho vay SMEs qua các năm thấy có xu hướng tăng. Năm 2013, tỷ lệ này mới chỉ là 2,04% nhưng đến năm 2015 thì tỷ lệ này đã tăng lên và đạt 2,68%. Trong thời gian qua, bên cạnh việc tìm kiếm khách hàng SMEs mới, Chi nhánh cũng đã tích cực kiểm tra và giám sát những món nợ cũ nên kết quả khá khả quan. Một số SMEs có quan hệ tốt với Chi nhánh và đóng góp nguồn thu không nhỏ trong thu nhập của Chi nhánh trong thời gian qua như Công ty cổ phần đầu tư TNG, doanh nghiệp sắt thép Thái Hưng,...

Bảng 1: Chênh lệch thu chi lãi từ cho vay SMEs tại VPBank Thái Nguyên^[1]

| Chỉ tiêu | Năm 2013 | Năm 2014 | Năm 2015 |
|--|----------|----------|----------|
| Dư nợ cho vay (tỷ đồng) | 115,67 | 119,98 | 123,35 |
| Dư nợ cho vay SMEs (tỷ đồng) | 69,41 | 68,02 | 68,87 |
| Thu thuần từ cho vay của Chi nhánh (thu lãi - chi lãi) (tỷ đồng) | 7,34 | 7,69 | 7,97 |
| Chênh lệch thu chi lãi từ cho vay SMEs (tỷ đồng) | 1,420 | 1,73 | 1,85 |
| Tỷ lệ chênh lệch thu chi lãi từ cho vay SMEs trên dư nợ cho vay SMEs (%) | 2,04 | 2,54 | 2,68 |
| Tỷ lệ chênh lệch thu chi lãi trên dư nợ cho vay (%) | 6,34 | 6,41 | 6,46 |

(Nguồn: Báo cáo tổng kết hoạt động kinh doanh của VPBank Thái Nguyên các năm 2013 - 2015)

Tuy nhiên, tỷ lệ chênh lệch thu chi lãi trên dư nợ cho vay SMEs lại thấp hơn tỷ lệ chênh lệch thu chi lãi trên dư nợ cho vay của Chi nhánh. Trong khi, tỷ lệ này của SMEs năm 2015 là 2,68% trong khi toàn Chi nhánh là 6,46%. Như vậy, doanh thu từ cho vay SMEs chiếm một tỷ lệ nhỏ trong doanh thu của Chi nhánh và chưa thực sự tương xứng với tiềm năng về số doanh nghiệp đông đảo trên địa bàn thành phố Thái Nguyên. Con số này đòi hỏi hoạt động cho vay của Chi nhánh đối với các SMEs cần được cải thiện hơn nữa để nâng cao thu nhập cho Chi nhánh.

ĐÁNH GIÁ CÁC BIỆN PHÁP VPBANK THÁI NGUYÊN ĐÃ THỰC HIỆN ĐỂ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CHO VAY DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA

Công tác thẩm định cho vay

Đội ngũ cán bộ tín dụng năm 2013 mới chỉ có 17 người, đến năm 2015 đã nâng lên thành 24 người với tuổi đời còn trẻ được đào tạo từ các trường đại học danh tiếng, có chất lượng trong và ngoài nước, có trình độ và nhiệt huyết, chất lượng thẩm định, cho vay cũng được nâng lên tương ứng thông qua các chương trình đào tạo do VPBank và Chi nhánh tổ chức. Đến nay, đội ngũ cán bộ tín dụng của Chi nhánh đã phần nào đảm bảo khả năng thẩm định và quản lý các khoản vay, khách hàng vay vốn một cách độc lập. Hơn nữa, cán bộ tín dụng của Chi nhánh đã đáp ứng được các yêu cầu về nghiệp vụ và khả năng bán các sản phẩm dịch vụ của ngân hàng tới khách hàng.

Tuy nhiên, cán bộ tín dụng phụ trách nhiều lĩnh vực nên chất lượng thẩm định còn chưa cao. Cán bộ mới được đào tạo bài bản song còn thiếu kinh nghiệm. Quá trình thẩm định dự án của cán bộ tín dụng đối với dự án, phương án của khách hàng chưa thực hiện tốt theo quy định, cả cán bộ tín dụng lẫn người vay đều không biết chắc chắn về khả năng sinh lời của dự án do trình độ cán bộ và trình độ của khách hàng, chưa tích cực tìm hiểu

học tập chế độ chính sách nên chất lượng hiệu quả công tác chưa cao.

Mặt khác việc thẩm định vốn tự có, tình hình tài chính của đơn vị vay vốn gặp rất nhiều khó khăn do việc chấp hành pháp lệnh kế toán thống kê ở các doanh nghiệp chưa nghiêm, nhất là đối với SMEs. Số liệu trên báo cáo tài chính chưa phản ánh đầy đủ, chân thực về thực trạng tài chính của doanh nghiệp. Hiện nay, bộ phận kiểm toán nội bộ trong đơn vị hoạt động không hiệu quả dẫn đến thông tin về năng lực tài chính, tình hình công nợ của khách hàng chưa chính xác. Đặc biệt là khi thẩm định vốn tự có của SMEs, Chi nhánh chưa có cơ sở để xác định chính xác vốn tự có, vốn vay vì thường xuyên xảy ra tình trạng là các doanh nghiệp này lập 2 bảng cân đối kế toán và báo cáo thu nhập để đối phó với ngân hàng và cơ quan thuế. Trong khi đó cơ quan cấp giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh lại không quản lý vốn điều lệ, các doanh nghiệp tự khai nên ngân hàng chưa có cơ sở chứng minh nguồn vốn tự có.

Đánh giá, xếp hạng khách hàng cho vay

VPBank Thái Nguyên hiện đang sử dụng kết quả chấm điểm là một trong những tiêu chí hàng đầu để thẩm định, đánh giá khách hàng và là căn cứ phân cấp thẩm quyền phán quyết tín dụng và xác định mức cấp tín dụng đối với khách hàng. Đối với mỗi hạng khách hàng khác nhau, Chi nhánh có mức ủy quyền phê duyệt tín dụng (bao gồm giới hạn tín dụng và khoản tín dụng) khác nhau. Đồng thời, mức cấp tín dụng và tỷ lệ cấp tín dụng tối đa so với tài sản đảm bảo (TSDB) đối với mỗi khách hàng cũng được xác định dựa trên hạng tín dụng của khách hàng đó. Điều này thể hiện những nỗ lực của VPBank Thái Nguyên trong việc ứng dụng những chỉ tiêu đo lường rủi ro vào việc xem xét và quyết định tín dụng, nhằm hạn chế rủi ro và bảo đảm tăng trưởng tín dụng an toàn.

Để đảm bảo chức năng đo lường rủi ro tín dụng, hệ thống xếp hạng tín dụng nội bộ của

VPBank luôn được rà soát hàng năm và điều chỉnh các tiêu chí và trọng số đánh giá cho phù hợp với chính sách tín dụng và sự thay đổi môi trường kinh tế.

Tuy nhiên, hiện nay VPBank Thái Nguyên mới chỉ có và sử dụng hệ thống xếp hạng tín dụng nội bộ để đánh giá rủi ro của khách hàng. Hệ thống xếp hạng tín dụng nội bộ đang được sử dụng tại Chi nhánh mới dừng lại ở việc đo lường rủi ro bằng phương pháp chuyên gia, chưa tính toán, lượng hóa được các cấu phần rủi ro, tồn thất do không trả nợ, điểm rủi ro tại điểm không trả được nợ. Hệ thống hiện thời chưa thể cung cấp, đo lường khả năng dự báo của từng nhân tố rủi ro, thể hiện qua xác suất không trả được nợ của các khách hàng, trong khi đó, theo thông lệ trên thế giới hiện đại, đây mới chính là nền tảng để xếp hạng khách hàng. Mức độ rủi ro tín dụng tiềm ẩn không thể lượng hoá, việc xếp hạng khách hàng vào các thang đã thiếu hẳn một cơ sở khách quan rõ ràng, nhất quán với tính chính xác không được đảm bảo.

Bên cạnh đó, đối với việc áp dụng hệ thống xếp hạng tín dụng nội bộ của VPBank Thái Nguyên có một số hạn chế, gây khó khăn cho việc đánh giá, xếp loại khách hàng, ảnh hưởng đến chất lượng cho vay, cụ thể là:

Các chỉ tiêu tài chính được tính toán dựa trên báo cáo tài chính (BCTC) của khách hàng. Tuy nhiên, nguồn dữ liệu đầu vào là BCTC của các doanh nghiệp tại Thái Nguyên, đặc biệt là SMEs hiện nay thường thiếu minh bạch.

Những cán bộ tín dụng thiếu kinh nghiệm có thể đánh giá sai chất lượng tín dụng của một khách hàng đều có thể khiến khoản vay gặp rủi ro và làm giảm chất lượng cho vay của Chi nhánh. Bên cạnh đó, trên thực tế, hệ thống các chỉ tiêu hiện tại vẫn còn chưa phản ánh được những đặc thù trong hoạt động của từng ngành riêng biệt. Ngoài ra, nguồn tin sử dụng trong công tác xếp hạng tín dụng tại VPBank nói riêng và các ngân hàng nói chung còn hạn chế do hiện tại, Việt Nam vẫn

chưa có thông tin về các chỉ tiêu tài chính trung bình ngành, nhóm ngành nên việc phân tích chấm điểm xếp hạng khách hàng còn gặp nhiều khó khăn, ảnh hưởng đến quyết định cho vay lượng các khoản cho vay của Chi nhánh.

GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG CHO VAY DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TẠI VP BANK THÁI NGUYÊN

Nâng cao khả năng đánh giá, phân loại và xếp hạng khách hàng nhằm xác định mức cho vay và chính sách cho vay hợp lý

Trong quá trình đánh giá, phân loại và xếp hạng khách hàng là doanh nghiệp có quan hệ tín dụng tại Chi nhánh, cần quan tâm đến các vấn đề sau:

- Đối với SMEs SXKD có hiệu quả, có tiềm năng phát triển tốt, có nguồn thu chuyển về tài khoản tiền gửi duy nhất tại Chi nhánh, có quan hệ tín dụng chủ yếu tại VPBank Thái Nguyên, toàn bộ tài sản bao gồm nhà xưởng, máy móc thiết bị được thế chấp, cầm cố tại ngân hàng, Chi nhánh có thể xem xét nâng hạn mức cho vay hiện tại phù hợp với yêu cầu SXKD của đơn vị, trong đó các mức tín dụng mới phát sinh có thể không cần áp dụng biện pháp bảo đảm bằng tài sản.

- Đối với SMEs SXKD có hiệu quả nhưng đang có quan hệ tín dụng với các ngân hàng khác thì Chi nhánh cần theo dõi chặt chẽ tình hình biến động quan hệ tín dụng của khách hàng này đồng thời cần nghiên cứu áp dụng chính sách lãi suất, chính sách cho vay, chính sách khách hàng hợp lý để đảm bảo khả năng thu hút và tăng trưởng quan hệ tín dụng của khách hàng;

- Đối với SMEs đang gặp khó khăn tạm thời về tài chính, Chi nhánh cần thường xuyên nắm bắt tình hình hoạt động của doanh nghiệp để tư vấn các vấn đề tài chính, thị trường, quy mô tín dụng để giúp khách hàng duy trì ổn định và tìm kiếm khả năng phát triển hoạt động. Đối với SMEs này, việc xem xét mức cho vay cần được thực hiện cẩn thận, việc áp

dụng các chính sách cho vay phải được thực hiện linh hoạt, có thể xem xét điều chỉnh kỳ hạn của các khoản nợ để đảm bảo hoạt động của doanh nghiệp được bình thường;

Nâng cao chất lượng công tác thẩm định khách hàng và thẩm định dự án

Thẩm định khách hàng và thẩm định dự án là các bước quan trọng nhất trong quá trình cho vay của NHTM. Công tác thẩm định chính xác sẽ đem lại khoản cho vay an toàn cho Chi nhánh, ngược lại nếu thẩm định không tốt thì Chi nhánh sẽ gặp rất nhiều rủi ro khi cho vay. Quy trình thẩm định cần phải được tiến hành một cách khoa học và khách quan, vừa đảm bảo an toàn cho ngân hàng vừa đáp ứng nhu cầu của khách hàng một cách nhanh chóng, thuận tiện. Nâng cao chất lượng công tác thẩm định trước khi cho vay sẽ góp phần nâng cao chất lượng cho vay. Vì thế Chi nhánh cần phải sử dụng đến những biện pháp sau đây nhằm tăng cường khả năng đánh giá và phân tích SMEs.

Nâng cao chất lượng thông tin về SMEs

Các thông tin trực tiếp và gián tiếp ngân hàng thu thập được liên quan đến dự án có ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng thẩm định dự án. Ngoài những thông tin do khách hàng cung cấp trong hồ sơ, cán bộ tín dụng còn cần tìm kiếm và thu thập thêm nhiều thông tin về khách hàng thông qua các hình thức sau:

Gặp mặt và phỏng vấn trực tiếp khách hàng:

Trong quá trình phỏng vấn, bằng sự khéo léo, linh hoạt của mình, cán bộ tín dụng cần tạo được không khí thoải mái, hướng khách hàng trả lời theo hướng mình dẫn dắt, để có thể khai thác được những thông tin cần thiết. Tuy nhiên, để thu được kết quả tốt, cán bộ tín dụng cần nghiên cứu kỹ hồ sơ dữ liệu về SMEs để phát hiện những điểm cần lưu ý từ đó xây dựng kế hoạch và chương trình phỏng vấn thật chi tiết, cụ thể.

Tham quan nơi sản xuất của doanh nghiệp và địa điểm triển khai dự án: Điều này có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, nó giúp cho cán bộ

tín dụng quan sát thực tế và kịp thời phát hiện những thiếu sót, gian lận hay thiếu trung thực giữa hồ sơ dự án và điều kiện thực tế. Ngoài những chuyến đi chính thức, cần có những chuyến đi không báo trước, như vậy việc thu thập thông tin sẽ chính xác hơn.

Thông tin từ bên ngoài: Bên cạnh thông tin do CIC cung cấp, cán bộ tín dụng có thể thu thập những nguồn tin từ phía đối tác của SMEs từ các cơ quan Nhà nước: Cán bộ tín dụng có thể hay thu thập thông tin từ phía các cơ quan Nhà nước như cơ quan Thuế, Sở Kế hoạch - Đầu tư,... và địa điểm xây dựng dự án hoặc tham khảo ý kiến từ các chuyên gia tư vấn.

Nâng cao trình độ phân tích và đánh giá thông tin về SMEs

Sau khi thu thập đầy đủ các thông tin, cán bộ tín dụng phải tiến hành thẩm định bằng cách phân tích các thông tin này. Từ các BCTC, phân tích các chỉ tiêu đánh giá tình hình vay nợ, khả năng hoàn trả, tốc độ quay vòng vốn lưu động, tình hình tiêu thụ sản phẩm, lợi nhuận của doanh nghiệp. Khi phân tích cần đặc biệt chú ý tới khả năng sinh lời của phương án kinh doanh và các nguồn thu khác của SMEs vì phương án khả thi sẽ dẫn tới hoạt động kinh doanh có hiệu quả, đây là nguồn trả nợ chủ yếu.

KẾT LUẬN

Bài viết "**Nâng cao chất lượng cho vay doanh nghiệp nhỏ và vừa tại VPBank Thái Nguyên**" đã khái quát những vấn đề sau:

Thứ nhất, phân tích thực trạng chất lượng cho vay SMEs tại VPBank Thái Nguyên trong giai đoạn từ năm 2013 đến năm 2015 thông qua chỉ tiêu về nợ xấu, tỷ lệ nợ xấu và chênh lệch lãi từ cho vay SMEs.

Thứ hai, đánh giá và chỉ rõ những kết quả đã đạt được và những mặt còn hạn chế trong các biện pháp nâng cao chất lượng cho vay SMEs của Chi nhánh.

Thứ ba, đề xuất một số giải pháp có tính ứng dụng thực tiễn, phù hợp với thực tế điều kiện hoạt động của VPBank Thái Nguyên nhằm nâng cao chất lượng cho vay SMEs.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngân hàng TMCP Việt Nam Thịnh Vượng, chi nhánh Thái Nguyên (2013-2015), *Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh các năm từ 2013-2015*.

2. Ngân hàng TMCP Việt Nam Thịnh Vượng, chi nhánh Thái Nguyên (2013-2015), *Báo cáo đánh giá tình hình thực hiện kế hoạch của Chi nhánh các năm từ 2013-2015*

SUMMARY

IMPROVING THE QUALITY OF THE SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES LOANS AT VIETNAM JOINT STOCK COMMERCIAL BANK PROSPERITY THAI NGUYEN

Ngô Thị Thu Mai^{*}, Phạm Thị Thu Hiền

College of Economics and Business Administration - TNU

Loan quality is an important indicator of credit growth in addition to evaluating the sustainability of a bank, especially for small and medium-sized enterprises loans (SMEs) - an important factor and accounts the majority of businesses across the country. However, with the volatility of the economy, the quality of banks lending to SMEs also less affected causing bad debt problems become difficult problem which requires all banks to join forces together to find answer. And VPBank Thai Nguyen is also in that treadmill. Over the years, the expansion of credit to SMEs has brought to the positive results for the branch, but besides that, the quality of loans of branch is still at an alarming rate makes it a problem the urgent need to address in the current period.

Key words: *credit risk, small and medium enterprises, bad debt, VPBank Thái Nguyên*

Ngày nhận bài: 16/02/2016; Ngày phản biện: 02/3/2016; Ngày duyệt đăng: 31/3/2016

Phản biện khoa học: PGS.TS. Hoàng Thị Thu – Trường Đại học Kinh tế & Quản trị kinh doanh - DHTN

^{*} Tel: 0977532020